

การย้ายถิ่นระหว่างประเทศกับสถานการณ์แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย

INTERNATIONAL MIGRATION AND SOLUTION OF IMMIGRANT'S WORKERS IN THAILAND

วสันต์ ปวนปันวงศ์*

Wasan Paunpunwong

บทคัดย่อ

ว่าด้วยปรากฏการณ์การย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International migration) บทความฉบับนี้ต้องการสะท้อนให้เห็นว่าการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International migration) ที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจอธิปไตย (Nation State) และ เส้นพรมแดน (boundary) ด้วยความเป็นรัฐชาติ (Nation State) จึงทำให้เกิดการแทรกแซงและการควบคุมทำให้ลักษณะของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International migration) ได้เปลี่ยนแปลงไปซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของการเคลื่อนย้ายของคนจากประเทศหนึ่งไปยังประเทศหนึ่ง ฉะนั้นในประเด็นเรื่องการย้ายถิ่นระหว่างประเทศกับสถานการณ์แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย จะยึดการวิเคราะห์ในด้าน ลักษณะของการเปลี่ยนที่อยู่อาศัย โดยการเปลี่ยนที่อยู่อาศัยต้องข้ามเขตการปกครอง และเงื่อนไขด้านเวลา และนำเสนอเพื่อมุ่งอธิบายถึงสถานการณ์เรื่องของการแรงงานต่างด้าวที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ดังประเด็นต่อไปนี้ 1. ว่าด้วยเรื่องสถานการณ์การอพยพย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทย 2. นโยบายของรัฐในการกำกับควบคุมคนต่างด้าวในประเทศไทย ทั้งนี้ผู้เขียนยังได้ทำการวิเคราะห์ประเด็นเรื่อง การย้ายถิ่นระหว่างประเทศกับสถานการณ์แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย ผ่านกรอบทฤษฎี ได้แก่ การย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว และกัมพูชา) ที่เข้ามาในประเทศไทยตามทฤษฎีว่าด้วยการย้ายถิ่น (Theory of Migration) และการย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว และกัมพูชา) ที่เข้ามาในประเทศไทยตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neo-classical Economic) ผลของการวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีข้างต้นส่งผลสะท้อนให้เห็นว่าการย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว และกัมพูชา) ส่งผลด้านบวกและด้านลบต่อประเด็นด้านการเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การย้ายถิ่น, การย้ายถิ่นระหว่างประเทศ, แรงงานต่างด้าว

ABSTRACT

In regard to the phenomenon of "International migration", this article reflects that 'International migration' is involved with 'Nation State' and boundary. With condition of 'Nation State', this causes interference and control which changes an appearance of 'International migration'

* วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

reflecting as a form of population movement from country to country. Therefore, an issue concerning the 'International migration' and a situation of migrant worker in Thailand will refer from analysis in aspect of relocation crossing an administrative district and condition of time. The result will be explained with regard to the situation of migrant worker moving into Thailand as following issues; 1. The situation of migrant worker's immigration into Thailand. 2. The nation policy of migrant worker's control in Thailand. A writer analysts the issue involving the 'International migration' and the situation of migrant worker in Thailand with the scope of theory such as migration of 3 nationalities-migrant-worker; (Myanmar, Laos and Cambodia) who move into Thailand referring to a 'Theory of Migration' and a 'Theory of Neo-classical Economic'. Result of Analysis with these theories reflect that migration of 3 nationalities-migrant-worker; (Myanmar, Laos and Cambodia) affects both positive and negative aspects to economy, politics, society and culture.

Keywords: Migration, International migration, Immigrant's workers

บทนำ

บทความฉบับนี้พยายามชี้ให้เห็นปรากฏการณ์การย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International migration) ผ่านลักษณะของรัฐชาติ (Nation State) ซึ่งในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญเรื่องของอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) และเน้นความสำคัญของการบังคับใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนตนเองโดยมีพื้นที่ของพรมแดน (boundary) ของรัฐเป็นขอบเขตของอำนาจที่มีเป็นอำนาจอสูงสุดในการแสดงความเป็นรัฐชาติ (Nation State) ตามความหมายของสัญญาสันติภาพเวสต์ฟาเลีย (Peace of Westphalia) แต่ผลกระทบหลังจากการเกิดรัฐชาติสมัยใหม่มีการใช้เส้นพรมแดน (boundary) ในการแยกพื้นที่ที่แต่เดิมนั้นคนในพื้นที่มีความสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกันโดยไม่มีเรื่องเขตพรมแดน (boundary) มาเกี่ยวข้องให้แยกออกจากกัน ฉะนั้นการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International migration) นั้นจำเป็นต้องเข้าใจพัฒนาการย้ายถิ่นของผู้คนที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันมาเป็นเวลานาน ในการเคลื่อนที่ภายในประเทศและการเคลื่อนที่ระหว่างประเทศมีลักษณะเฉพาะของการย้ายถิ่นที่เหมือนกันอยู่ เช่น บทบาทของความไม่เท่าเทียมกันเชิงพื้นที่ การสลายระยะห่าง การเลือกสรร การตัดสินใจ การรารงตนอย่างถาวร เป็นต้น แต่ในขอบเขตของการแทรกแซงและการควบคุมของรัฐชาติสมัยใหม่ได้ทำให้ลักษณะของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของการเคลื่อนย้ายจากประเทศหนึ่งไปยังประเทศหนึ่งนั้นจะต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสังคม สิ่งแวดล้อม และพื้นที่ ที่มีผลกระทบต่อการปรับตัว และการผสมกลมกลืนของผู้ย้ายถิ่นเข้ามาด้วย

อย่างไรก็ตาม ลักษณะของแนวทางการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นระหว่างประเทศจะมีความสับสนในด้านของเนื้อหาที่คลุมเครือของการนิยามความหมายว่าการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นนั้นมีขอบเขตและความหมายอย่างไรซึ่งทำให้ยากต่อการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในด้านความรู้ให้เกิดขึ้นในการศึกษา

เรื่องการย้ายถิ่น สันหัต เสริมศรี (2541)¹ กล่าวว่า การศึกษาการย้ายถิ่น หมายถึง การเปลี่ยนที่อยู่อาศัยซึ่งความหมายนี้เป็นเพียงเงื่อนไขประการหนึ่งของกระบวนการการย้ายถิ่นเพราะเป็นการย้ายจากที่อยู่อาศัยเดิม ฉะนั้น ในการนิยามเรื่องการย้ายถิ่นนั้นจะอาศัยเงื่อนไขเพียงเงื่อนไขเดียวในการอธิบายไม่ได้เพราะการผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ในการย้ายถิ่นก็ถือว่ามียุทธพลต่อการตัดสินใจ เช่น การอพยพย้ายถิ่นจะต้องผ่านอุปสรรคโดยสิ่งที่เรียกว่า หน่วยการปกครอง ดังนั้นประเด็นที่สำคัญก็คือการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยซึ่งการเปลี่ยนแปลงของเขตปกครองถือว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญในการย้ายถิ่น แต่อย่างไรนั้นการย้ายถิ่นที่มีเงื่อนไขของเขตการปกครองนั้นจะต้องคำนึงถึงระดับการปกครองด้วย เช่น การอพยพข้ามจังหวัด การอพยพระหว่างประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้การนิยามความหมายของการย้ายถิ่นนั้นจะสมบูรณ์มากขึ้นจะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขทางด้านเวลาด้วยซึ่งส่วนมากผู้ที่ศึกษามักจะเป็นผู้กำหนดว่าระยะเวลาการย้ายถิ่นเท่าใดจึงจะถือว่าเป็นการอพยพย้ายถิ่น เช่น 3 เดือน หรือ 12 เดือน เป็นต้น

ดังนั้น หากจะสรุปให้เข้าใจโดยง่ายว่าการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นนั้นควรใช้เงื่อนไขอะไรเป็นตัวนิยามความหมายในการศึกษาการย้ายถิ่นดังกล่าวก็คือ 1) ลักษณะของการเป็นที่อยู่อาศัย 2) ต้องเป็นการเปลี่ยนที่อยู่อาศัยซึ่งข้ามเขตการปกครอง 3) เงื่อนไขทางด้านเวลาซึ่งผู้ศึกษาจะกำหนดเองด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าการศึกษาการย้ายถิ่นนั้นจะมีปัญหาในเรื่องของการนิยามความหมายที่มีเนื้อหาที่คลุมเครือไม่ชัดเจน แต่ในการอธิบายเรื่อง การย้ายถิ่นระหว่างประเทศกับสถานการณ์แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย จะยึดการวิเคราะห์ในด้าน ลักษณะของการเปลี่ยนที่อยู่อาศัย โดยการเปลี่ยนที่อยู่อาศัยต้องข้ามเขตการปกครอง และเงื่อนไขด้านเวลา

จากการอธิบายข้างต้น ในบทความเชิงวิชาการฉบับนี้จะนำเสนอเนื้อหาประเด็นของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศกับสถานการณ์แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย โดยมุ่งอธิบายถึงสถานการณ์เรื่องของแรงงานต่างด้าวที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย โดยความเป็นมาของแรงงานต่างด้าวที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยนั้นจะเข้ามาเป็นแรงงานไร้ฝีมือ

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะศึกษาเรื่องของแรงงานต่างด้าวนั้น เราจำเป็นต้องรู้ว่าแรงงานต่างด้าวหมายถึงใครซึ่ง อติสร เกิดมงคล (2550)² กล่าวว่า แรงงานต่างด้าว (immigrant's workers) เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศหนึ่งสู่อีกประเทศหนึ่ง โดยมีลักษณะที่มีปฏิสัมพันธ์กับอีกสังคมและ/หรืออีกวัฒนธรรมหนึ่งผ่านการว่าจ้างแรงงาน ซึ่งการเคลื่อนย้ายลักษณะดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในแทบทุกภูมิภาคของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่การสื่อสารคมนาคมมิได้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของมนุษย์ดังเช่นอดีต ผนอกรวมกับปัจจัยทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มีความรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่า แรงงานต่างด้าว เป็นผลพวงอย่างหนึ่งอันเกิดจากภาวะทุนนิยมโลกาภิวัตน์

ในกรณีของประเทศไทย การย้ายถิ่นข้ามพรมแดนไปมาระหว่างประชาชน 2 ประเทศที่พรมแดนติดต่อกัน เช่น ไทย-เมียนมา ไทย-ลาว ไทย-กัมพูชา และไทย-มาเลเซีย เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนับแต่อดีต

¹ Santhath Sermisri, **Social-Class Demographic. Nakhon Pathom: The Department of Social Science, Faculty of Social Science and Humanity, Mahidol University.** 1996.

² Adisorn Keadmongkol, **Focus to Turning point of Migrant worker's management policy: Policy and Aptitude.** Retrieved Mar 5th, 2019, from <http://prachatai.com/journal/2012/04/40139>. (in Thai), 2015

จนถึงปัจจุบันและในอดีตการย้ายถิ่นเป็นไปเพื่อการกวาดต้อนประชาชนของฝ่ายที่ปราชัยจากการรบพุ่งไปเป็นประชาชนของประเทศตนเอง แต่ในปัจจุบันการย้ายถิ่นเป็นเรื่องของการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนของประเทศที่มีความพร้อมมากกว่าซึ่งในด้านของรัฐบาลไทยได้เริ่มมีนโยบายอนุญาตให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติการทำงานคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 อนุญาตให้จ้างผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายอยู่ระหว่างรอการส่งกลับ แต่อนุญาตให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว ทั้งนี้ยังมีพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 และพระราชกำหนดการนำคนต่างด้าวมาทำงานกับนายจ้างในประเทศ พ.ศ. 2559 โดยตั้งแต่พ.ศ. 2535 ประเทศไทยเริ่มให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวจากเมียนมาในพื้นที่จังหวัดชายแดนไทย-เมียนมา เข้ามาทำงานจนกระทั่งปัจจุบันปี 2562 แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักรไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 2,095,550 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2562) โดยเป็นผลมาจากพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 และพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 จากข้อมูลดังกล่าวมีการจำแนกแรงงานข้ามชาติออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามที่ได้เข้ามาประกอบอาชีพ และประเภทของใบอนุญาตทำงานโดยบทความฉบับนี้จะมุ่งอธิบายเฉพาะแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ได้แก่ เมียนมา ลาว และกัมพูชา กล่าวคือ เป็นแรงงานที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยในตำแหน่งกรรมกร หรือ คนรับใช้ในบ้าน ตามบันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยการจ้างแรงงานระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมา ลาว และกัมพูชา เพื่อทดแทนแรงงานไทยที่ขาดแคลน รวมถึงแรงงานที่ลักลอบเข้าเมืองได้รับการปรับสถานะเป็นเข้าเมืองถูกกฎหมายได้รับอนุญาตทำงาน³

ว่าด้วยเรื่องสถานการณ์การอพยพย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทย

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว อ้างอิงข้อมูลจากข้อมูลสถิติการทำงานของคนต่างด้าว โดยข้อมูลเดือนกุมภาพันธ์ปี 2562 การแสดงจำนวนแรงงานต่างด้าวที่พิสูจน์สัญชาติ (เมียนมา ลาว กัมพูชา) คงเหลือทั่วราชอาณาจักร มีจำนวนเพียง 907,967 โดยประเทศเมียนมาย้ายถิ่นมาทำงานสูงถึง 753,623 คน ประเทศลาว 59,010 คน และกัมพูชา 95,334 คน⁴

การเดินทางเข้ามาเป็นแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยนั้น กลุ่มนายหน้าเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำพาพวกเขาเดินทางเข้ามาแสวงหาชีวิตใหม่ในประเทศไทยได้ นายหน้าเหล่านี้จะเป็นผู้จัดการการเดินทางทั้งหมดของแรงงานต่างด้าว เริ่มตั้งแต่เรื่องการเดินทาง จัดหาที่พัก และการหางานให้ทำ แรงงานที่เข้ามาหางานทำในประเทศไทย มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพึ่งพิงนายหน้าเหล่านี้ คนที่ทำหน้าที่เป็นนายหน้าส่วนใหญ่บ้างก็เป็นคนที่แรงงานรู้จักไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อน หรือคนในหมู่บ้านเดียวกัน หรือเป็นคนที่รู้จักกันมา

³ Office of Foreign Workers Administration in Department of employment. **Summary in 2562 B.E. of foreign workers administration and management in Thailand.** Retrieved. July 13th, 2019, from <https://www.doe.go.th/alien> (in Thai)

⁴ Office of Foreign Workers Administration in Department of employment. (2019). **Summary in 2562 B.E. of foreign workers administration and management in Thailand.** Retrieved. July 13th, 2019, from <https://www.doe.go.th/alien> (in Thai)

ก่อน แต่ได้รับการแนะนำให้ไปติดต่อ หรือนายหน้าเองเป็นผู้ที่เข้าไปชักชวนและเสนองานให้ทำ ซึ่งมีทั้งแบบที่ไปหาถึงหมู่บ้านหรือนัดหมายให้มาเจอกันที่ชายแดน ในขบวนการนายหน้า นายหน้าจะทำงานได้ต้องมีความสัมพันธ์หรือมีความสามารถในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น การจ่ายส่วยค่าผ่านทาง จนถึงความเป็นหุ้นส่วนในการนำพาแรงงานเข้าเมือง การจ่ายค่านายหน้าโดยส่วนใหญ่จะใช้วิธีเก็บเงินโดยตรงที่นายจ้าง และนายจ้างจะหักจากค่าแรงของแรงงานอีกต่อหนึ่ง ซึ่งกลายเป็นข้ออ้างของนายจ้างที่จะไม่จ่ายค่าแรงให้แก่แรงงาน ทำให้หลายกรณีที่แรงงานต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่แทบจะไม่เคยรู้มาก่อนล่วงหน้าว่าจะได้งานประเภทใด อยู่ที่ใด ใครเป็นนายจ้าง หรือแม้แต่เงื่อนไขการจ้างงาน พวกเขาจะทราบถึงสภาพการทำงานของตนเมื่อไปถึงยังบ้านนายจ้างหรือสถานที่ทำงาน นายจ้างจะเป็นผู้กำหนดถึงเงื่อนไข ข้อกำหนดการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นเงินเดือน ที่พักอาศัย อาหาร การลาป่วย และวันหยุดพักผ่อนตามความพอใจของตนเอง บางคนได้รับอัตราค่าจ้างต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำและยังต้องทำงานนานกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน หลายคนทำงาน 7 วันต่อสัปดาห์ และไม่ได้รับค่าจ้างทำงานล่วงเวลาจากนายจ้าง ค่าจ้างปกติที่ได้รับจากการทำงานซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ที่ 1,500 - 6,000 บาท/เดือน พวกเขาจะเก็บสะสมไว้ให้ครบจำนวนหนึ่ง เช่น 10,000 บาท แล้วจะอาศัยช่องทางนายหน้าในการส่งกลับบ้านที่ประเทศเมียนมา การส่งเงินกลับบ้านด้วยตนเอง โอกาสที่จะสูญหายระหว่างทางหรือถูกขูดรีดจากเจ้าหน้าที่ไทยมีความเสี่ยงอย่างมาก การทำงานของแรงงานต่างด้าวเข้ามารับจ้างทำงานส่วนใหญ่ถูกจัดให้อยู่ในประเภท 3 ส. คือ สุดเสี่ยง แส่นลำบาก และสกปรก ทำให้แรงงานต่างด้าวต้องทำงานหนักและเสี่ยงที่จะได้รับค่าแรงที่ไม่เป็นธรรม งานบางประเภทเป็นงานที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับฤดูกาล เช่น งานในภาคเกษตร แรงงานต่างด้าวต้องทำงานกลางแจ้งเป็นเวลานาน ๆ หลายชั่วโมงและไม่มีวันหยุด บางกรณีแรงงานจะถูกใช้ให้ไปทำงานที่ผิดกฎหมาย เช่น ให้ไปตัดไม้ในเขตป่าสงวนซึ่งเสี่ยงต่อการถูกจับกุมโดยนายจ้างจะไว้รับผิดชอบ ไต ๆ ทั้งสิ้นต่อสิ่งที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้รวมถึงประเด็นเรื่องการละเมิดสิทธิแรงงานต่างด้าวดังที่ พบว่าสาเหตุสำคัญมาจากปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ มีการสร้างและผลิตซ้ำผ่านสื่อหรือกลไกต่าง ๆ ในสังคม เพื่อตอกย้ำให้เห็นว่าแรงงานต่างด้าวเหล่านี้เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ต้องทำการควบคุมอย่างจริงจัง แรงงานต่างด้าวเหล่านี้เข้ามาแย่งงานแรงงานไทย แรงงานต่างด้าวเป็นตัวอันตรายน่ากลัว สภาพการณ์เหล่านี้ถูกสร้างเป็นภาพมายาที่กดทับให้สังคมไทยหวาดระแวงแรงงานต่างด้าวอยู่ตลอดเวลา กลายเป็นสังคมที่ดำรงอยู่ด้วยความกลัว กล่าวคือ เราต่างถูกทำให้กลัวในซึ่งกันและกัน คนไทยกลัวแรงงานเมียนมา กลัวว่าพวกเขาเหล่านั้นจะมาทำร้ายตนเอง กลัวพวกเขาเหล่านั้นจะก่อเหตุร้ายกับครอบครัวของตนเอง ในขณะที่เดียวกันแรงงานต่างด้าวก็กลัวคนไทยจะมาทำร้ายพวกเขา กลัวคนไทยจะแจ้งความจับพวกเขา กลัวการถูกเจ้าหน้าที่ทำร้ายพวกเขา กลัวนายจ้างจะทำร้ายพวกเขา กลัวการถูกส่งกลับไปสู่ความไม่ปลอดภัยในประเทศของตนเอง ความกลัวเหล่านี้ไม่ใช่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เป็นความกลัวที่ถูกสร้างขึ้นจากการรับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบอกเล่า การนำเสนอข่าว การประชาสัมพันธ์โดยรัฐ จากการศึกษา และรวมถึงจากการไม่รู้ เช่น เรากลัวเพราะเราไม่สามารถสื่อสารกับพวกเขาได้ สังคมได้ผลิตซ้ำฐานคติเหล่านี้ครั้งแล้วครั้งเล่า จนกลายเป็นความปกติ ความเคยชิน และสุดท้ายกลายเป็นเรื่องธรรมชาติไป การดำรงอยู่ของสังคมแห่งความกลัวนี้เองที่ช่วยเสริมสร้างให้มีความรุนแรงทางกายภาพเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ทำให้การกดขี่ขูดรีดคนข้ามชาติเหล่านี้เกิดขึ้นเหมือนเป็นเรื่องปกติ และกลายเป็นความชอบธรรมให้แก่ความรุนแรงในลักษณะต่าง ๆ

การย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว และกัมพูชา) ที่เข้ามาในประเทศไทยตาม ทฤษฎีว่าด้วยการย้ายถิ่น (Theory of Migration)

การวิเคราะห์แรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว และกัมพูชา) ที่มีการย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยนั้นตามทฤษฎีที่ว่าด้วยการย้ายถิ่นของ Lee, Everett S.⁵ จะอธิบายตามองค์ประกอบของปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยหรือเงื่อนไขพื้นฐานที่ต้นทาง เป็นลักษณะของการอธิบายปัจจัยผลักดันของประเทศต้นทางที่ทำให้แรงงานเหล่านี้ต้องออกจากประเทศมาเป็นแรงงานต่างด้าว และปัจจัยดึงดูดโดยอธิบายปัจจัยที่เกิดขึ้นจากประเทศต้นทางที่ทำให้แรงงานเหล่านี้ไม่ตัดสินใจที่จะย้ายถิ่นออกจากประเทศต้นทาง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เป็นกลางโดยขึ้นอยู่กับความตัดสินใจของบุคคลโดยพิจารณาจากปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดว่าบุคคลจะตัดสินใจย้ายถิ่นมาเป็นแรงงานต่างด้าวหรือไม่ในการวิเคราะห์ในครั้งนี้จะเน้นการศึกษาในแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ คือ

แรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมา

ปัจจัยผลักดันประเทศต้นทาง คือ ลักษณะการย้ายถิ่นของแรงงานเมียนมาที่เข้ามาเป็นแรงงานไร้ฝีมือในประเทศไทยนั้นอาจเกิดจากปัจจัยหลายๆ ด้านซึ่งทำให้บุคคลเหล่านั้นรู้สึกว่าจะต้องออกจากพื้นที่ประเทศตนเองเพื่อหาโอกาสในชีวิตที่ดีกว่าทั้ง ๆ ที่เข้ามาในประเทศไทยนั้นก็รู้ว่าจะต้องเข้ามาเป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือที่ได้ค่าแรงต่ำกว่าแรงงานคนไทยทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามบุคคลเหล่านี้ก็ยอมที่จะเข้ามารับจ้างเป็นแรงงานดังกล่าว โดยเล็งเห็นผลว่ามีโอกาสในชีวิตที่ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศของตนเอง ซึ่งปัจจัยที่มีผลผลักดันในประเทศต้นทางให้บุคคลเหล่านี้ได้ออกจากประเทศตนเองมาเป็นแรงงานต่างด้าว เช่น รัฐบาลเมียนมาได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเมียนมามาใช้ ทำให้ประชาชนต้องอดอยากยากแค้น เกิดภาวะเงินเฟ้อ และเกิดภาวะความยากจนอดอยากขึ้นในทุกพื้นที่ หรือความไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิต การที่รัฐบาลเผด็จการทหารเมียนมาได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศเบ็ดเสร็จ มีการปกครองแบบรัฐบาลเผด็จการทหาร ปฏิเสธบทบาทพรรคการเมืองฝ่ายค้านปราบปรามขบวนการนักศึกษาและระหว่างมีการชุมนุมประท้วงของประชาชน ในวันที่ 8 สิงหาคม 2531 และการต่อสู้ระหว่างกองกำลังชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลทหารเมียนมาในช่วง 10-15 ปี ที่ผ่านมา และการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศ นอกจากนี้รัฐบาลเมียนมามีนโยบายในการเข้าไปจัดการและควบคุมพื้นที่ที่ชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่อย่างเข้มข้น อาทิเช่น โครงการโยกย้ายถิ่นฐานใหม่ (Resettlement Programs) ซึ่งมุ่งเน้นบังคับให้ชาวบ้านต้องโยกย้ายออกจากที่อยู่เดิม โดยที่บางครั้งก็ไม่ได้จัดหาที่อยู่ใหม่ให้ หรือจัดสรรที่อยู่ซึ่งง่ายต่อการควบคุม หรือเป็นพื้นที่ซึ่งมีสภาพแย่กว่าที่อยู่เดิม นอกจากนี้ยังมีปฏิบัติการที่เข้าไปจัดการกับชีวิตประจำวันของคน เช่น การเกณฑ์แรงงานหรือไปเป็นลูกหาบให้ทหารเมียนมา หรือทหารเมียนมาเข้าไปทำร้ายร่างกายของประชาชนโดยที่กฎหมายไม่สามารถคุ้มครองใด ๆ ได้ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นหากสรุปตามทฤษฎีว่าด้วยการย้ายถิ่น (Theory of Migration) นั้นจะเห็นได้ว่าประเทศต้นทางนั้นมีปัจจัยผลักดันโดยทำให้บุคคลนั้นตัดสินใจที่จะต้อง

⁵ Lee, Everett S. **A Theory of Migration**. Retrieved. July 13th, 2019, from

<https://emigratecaportuguesa.files.wordpress.com/2015/04/1966-a-theory-ofmigration.pdf>, 1966.

ออกจากประเทศมาเป็นแรงงานต่างด้าว เพราะบุคคลเหล่านั้นไม่สามารถมีชีวิตที่ดีและมั่นคงในการอาศัยอยู่ในประเทศต้นทางดังกล่าวทั้งนี้จึงทำให้เกิดการย้ายถิ่นของแรงงานเมียนมา

ปัจจัยดึงดูดประเทศต้นทาง คือ ลักษณะของประเทศต้นทางที่เป็นตัวดึงดูดให้บุคคลนั้นตัดสินใจไม่ย้ายออกจากประเทศต้นทางทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน ปัจจัยที่ทำให้คนเมียนมานั้นส่วนหนึ่งไม่มีแนวคิดที่จะเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยก็อาจมาจากสาเหตุ เช่น การที่คนเมียนมานั้นไม่ต้องการละทิ้งที่อยู่อาศัยและครอบครัวทำให้คนเมียนมากลุ่มนี้ไม่ได้มีความคิดว่าการจะออกมาเป็นแรงงานต่างด้าวนอกจากนี้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนเมียนมาเองก็มีส่วนในการดึงดูดให้คนเมียนมากลุ่มนี้อาศัยอยู่ในประเทศเพราะไม่ต้องการที่จะปรับตัวเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมใหม่ๆ ทั้งนี้การที่คนเมียนมาบางส่วนนั้นไม่ออกมาเป็นแรงงานต่างด้าวนั้นเป็นเพราะพวกเขาสนใจที่จะอยู่ในพื้นที่เดิมโดยมีปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นเป็นตัวดึงดูด

ปัจจัยเป็นกลางในประเทศต้นทาง คือ ลักษณะของคนเมียนมาที่พิจารณาจากปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดข้างต้นว่าตนเองจะย้ายถิ่นไปเป็นแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยหรือไม่ ทั้งนี้ปัจจัยดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับตัวผู้ย้ายถิ่นเองเป็นผู้ตัดสินใจ

แรงงานสัญชาติลาว

ปัจจัยผลักดันประเทศต้นทาง คือ การตัดสินใจย้ายถิ่นของแรงงานลาวสาเหตุมาจากด้านเศรษฐกิจความยากจน การไม่มีอาชีพ การมีหนี้สิน การมีภาระเลี้ยงดูสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมากเพราะคนลาวมักนิยมมีลูกจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาเสพติด ปัญหาภัยธรรมชาติ ปัญหาความไม่รู้หนังสือของประชาชน ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์และปัญหาการเก็บกู้กับระเบิดที่ตกค้าง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่การเกษตรและเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการเสียชีวิตและการไร้อาชีพเพราะไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรได้ทั้งนี้ทำให้แรงงานลาวต้องย้ายถิ่นเข้ามาแสวงหาโอกาสในชีวิตที่ดีกว่าในประเทศของตนเองโดยการเข้ามาเป็นแรงงานไร้ฝีมือในประเทศไทย

ปัจจัยดึงดูดประเทศต้นทาง คือ ลักษณะของสังคมวัฒนธรรมทำให้แรงงานลาวนั้นไม่ย้ายถิ่นเข้ามาเป็นแรงงานในไทยเพราะบางส่วนไม่อาจจะทิ้งครอบครัวที่อยู่อาศัย หรือลักษณะทางเศรษฐกิจที่ปัจจุบันนั้นมีบริษัทประเทศจีนและไทยเข้าไปลงทุนในภาคอุตสาหกรรมในประเทศลาว ดังนั้นแรงงานลาวบางส่วนจึงไม่มีแนวคิดที่จะเข้ามาเป็นแรงงานต่างด้าวในไทย เพราะทำงานในประเทศตนเองได้อยู่กับครอบครัวและมีที่อยู่อาศัยแน่นอน

ปัจจัยเป็นกลางในประเทศต้นทาง คือ เป็นลักษณะที่แรงงานลาวนั้นใช้การตัดสินใจส่วนตัวในการที่จะเข้ามาเป็นแรงงานในไทยหรืออยู่ในประเทศตนเองก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นจากปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดของประเทศปลายทาง

แรงงานสัญชาติกัมพูชา

ปัจจัยผลักดันประเทศต้นทาง คือ การไม่พัฒนาของประเทศทำให้เกิดช่องว่างทางรายได้ระหว่างคนรวยและคนจน เกิดปัญหาการว่างงาน ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนประชาชนไม่มีอำนาจทางการเมืองการเมืองอยู่ใต้การปกครองแบบเผด็จการประชาธิปไตย ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุให้แรงงานกัมพูชาเข้าเป็นแรงงานต่างด้าวในไทย

ปัจจัยดึงดูดประเทศต้นทาง คือ การที่ประเทศกัมพูชามีการพัฒนาโรงงานอุตสาหกรรมโดยมีนักลงทุนต่างชาติเข้าไปลงทุนนั้นอาจทำให้แรงงานกัมพูชานั้นตัดสินใจที่จะอยู่ในประเทศตนเองโดยการเข้าไปเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าว หรือมีปัจจัยสนับสนุนในด้านการมีถิ่นทำกินการได้อยู่กับครอบครัว เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดึงดูดให้แรงงานเหล่านั้นไม่ต้องการออกไปเป็นแรงงานต่างด้าว

ปัจจัยเป็นกลางในประเทศต้นทาง คือ การขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของแรงงานกัมพูชาว่าต้องการที่จะไปเป็นแรงงานในประเทศไทยหรือไม่โดยพิจารณาจากปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดประเทศของตนเอง

2. ปัจจัยหรือเงื่อนไขประเทศปลายทาง คือ ในประเด็นนี้จะให้ความสำคัญกับประเทศปลายทาง ซึ่งก็คือประเทศไทยว่าประเทศไทยมีปัจจัยอะไรบ้างเป็นตัวดึงดูดหรือปัจจัยผลักดันที่มีผลต่อการย้ายถิ่นมาเป็นแรงงานต่างด้าวของแรงงาน 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว และกัมพูชา) ในประเทศไทยโดยพิจารณาดังนี้

ปัจจัยผลักดันประเทศปลายทาง คือ ในประเทศไทยแรงงาน 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว และกัมพูชา) ต้องพบกับปัญหาของการมีอคติของสังคมไทยต่อแรงงานต่างด้าวที่มองแรงงานต่างด้าวเป็นผู้ก่อปัญหาและความรุนแรงในสังคมไทย เช่น อาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการปล้นชิงทรัพย์ และรวมไปถึงการข่มขืน เป็นต้นนอกจากนี้ยังมีแนวคิดในการจัดการของรัฐไทยที่ผ่านมาก็วางอยู่บนฐานแนวคิดเรื่องของความมั่นคงแห่งชาติและเรื่องของการต้องการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานเป็นหลัก ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสิทธิแรงงานอันเป็นเรื่องพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของแรงงานเหล่านี้ ทั้งนี้ยังรวมถึงค่าจ้างของแรงงานที่ต่ำกว่าความเป็นจริงและถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างหรือมีการบังคับให้ทำธุรกิจผิดกฎหมาย และจากนโยบายการนำเข้าแรงงาน 3 สัญชาติ(เมียนมา ลาว และกัมพูชา) ตามมติคณะรัฐมนตรีนั้นยังทำให้แรงงานเหล่านี้ต้องประสบปัญหากับขั้นตอนของการนำเข้าแรงงานที่ยุ้งยากและซับซ้อน บางครั้งแรงงานเหล่านี้ต้องเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวงจากนายหน้าที่พาเข้ามาทำงานหรืออาจถูกเรียกเก็บส่วยจากเจ้าหน้าที่รัฐ และการเข้าทำงานนั้นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้แรงงานต่างด้าวบางส่วนนั้นตัดสินใจที่จะหลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสภาพสังคม กระบวนการทางกฎหมาย นั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญในพื้นที่ปลายทางที่มีผลต่อการตัดสินใจในการย้ายถิ่นของแรงงานเหล่านี้ในการเข้ามาทำงานในประเทศไทย

ปัจจัยดึงดูดประเทศปลายทาง คือ ระดับค่าจ้างและเงินเดือนที่สูงกว่าในประเทศบ้านเกิดของแรงงาน 3 สัญชาติ ซึ่งสิ่งที่จูงใจทางเศรษฐกิจที่สำคัญของแรงงาน ได้แก่ ระดับค่าจ้างและเงินเดือน ถ้าแรงงานในอาชีพต่าง ๆ พบว่าแรงงานประเภทเดียวกันกับเขาในต่างประเทศนั้นมีระดับค่าจ้างหรือเงินเดือนที่สูงกว่ามาก ก็จะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้แรงงานเหล่านี้ต้องการอพยพเคลื่อนย้ายออกไปทำงานยังถิ่นเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทย นอกจากนี้ยังเป็นเรื่องโอกาสสำหรับความก้าวหน้าในอาชีพ ประเทศที่พัฒนาแล้วย่อมมีสิ่งให้อำนวยความสะดวกแก่การปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการวางแผนพัฒนาบุคลากรที่ยุติธรรมย่อมเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของแรงงานโดยทั่วไปอยู่แล้ว และสภาพนี้เองจะเป็นสิ่งดึงดูดให้แรงงานที่มีความรู้ความชำนาญจากประเทศด้อยพัฒนา เคลื่อนย้ายไปทำงานในต่างประเทศเพื่อโอกาสก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง และเมื่อเทียบกับระดับการพัฒนาสังคมนั้นถือว่าประเทศไทยมีสภาพดีกว่าประเทศเมียนมา ลาว และกัมพูชา ดังนั้นสิ่งที่ปัจจัยดึงดูดก็น่าจะเป็นระดับการพัฒนาประเทศที่ทำให้แรงงานเหล่านี้ต้องการเข้ามา

เป็นแรงงานต่างด้าวเพราะมีรายได้ที่สูงกว่าและมีความมั่นคงปลอดภัยกว่าประเทศของตน นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีนโยบายในการนำเข้าแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะมติคณะรัฐมนตรีที่มีต่องานนำเข้าแรงงานต่างด้าวประเทศเมียนมา ลาว และกัมพูชา ด้วยความตกลงดังกล่าวจึงถือว่านโยบายของประเทศไทยได้มีส่วนอย่างมากในการเป็นปัจจัยดึงดูดให้แรงงาน 3 สัญชาตินี้ย้ายถิ่นเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทย

ปัจจัยเป็นกลางในประเทศปลายทาง คือ ลักษณะปัจจัยนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับตัวของแรงงานที่จะตัดสินใจไปเป็นแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย โดยพิจารณาจากปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดของประเทศปลายทาง

3. ปัจจัยหรืออุปสรรคที่อยู่ระหว่างพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทาง คือ เป็นลักษณะของแรงงาน 3 สัญชาตินั้นต้องเจอกับอุปสรรคต่าง ๆ ในการย้ายถิ่นเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับการที่ต้องมีค่าใช้จ่ายสูงในการเดินทางเข้ามาเป็นแรงงาน ดังนั้นคนเหล่านี้จะต้องกู้หนี้ยืมสินมาเป็นต้นทุนในการเป็นค่าเดินทางและขั้นตอนต่าง ๆ ในการเข้ามาเป็นแรงงานในไทย ซึ่งบางครั้งอาจจะถูกโกงจากนายหน้าทำให้ไม่สามารถเข้ามาเป็นแรงงานได้อย่างที่หวังเอาไว้ นอกจากนี้ยังเป็นเรื่องของกระบวนการทางกฎหมายที่ซับซ้อนซึ่งทำให้แรงงานเหล่านี้ไม่สามารถเข้ามาเป็นแรงงานในไทยได้โดยง่าย เพราะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องภาษาและกฎระเบียบต่าง ๆ ก่อนข้ามมา ดังนั้นสิ่งเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทย ทั้งนี้แรงงานต่างด้าวเหล่านี้จึงจำเป็นต้องให้น้ำหนักในการตัดสินใจว่าจะย้ายถิ่นที่อยู่มาเป็นแรงงานต่างด้าวในไทยนั้นก็พิจารณาจากอุปสรรคที่อยู่ระหว่างพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทางด้วย

4. ปัจจัยลักษณะของผู้ย้ายถิ่น คือ ก็จะพิจารณาถึงการย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยโดยขึ้นอยู่กับตัวของแรงงานเองว่าให้คุณค่ากับการดีความในเรื่องการย้ายถิ่นโดยพิจารณาจากปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดของประเทศต้นทางและประเทศปลายทางอย่างไร ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ เป็นต้น เช่นการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวในไทยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิงและมักจะเข้าทำงานที่เกี่ยวกับการประมงและก่อสร้าง ส่วนผู้หญิงนั้นก็มีการย้ายถิ่นเข้ามาเป็นแรงงานซึ่งส่วนมากก็มาตามสามีและมักจะเข้ามาเป็นแรงงาน เช่น แม่บ้าน พนักงานทำความสะอาด เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นว่าคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นนั้นก็มีส่วนต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยด้วย

ด้วยเหตุนี้การศึกษาทฤษฎีว่าด้วยการย้ายถิ่น (Theory of Migration) ของ Lee, Everett S.⁶ จะทำให้เข้าใจในประเด็นการย้ายถิ่นระหว่างประเทศมากขึ้นโดยการย้ายถิ่นดังกล่าวจะต้องเป็นการย้ายถิ่นโดยการสมัครใจของผู้ย้ายถิ่นเท่านั้น และการศึกษาเรื่องทฤษฎีว่าด้วยการย้ายถิ่น (Theory of Migration) นี้ยังให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจของบุคคลที่จะให้คุณค่าหรือกำหนดการตัดสินใจว่าจะย้ายถิ่นหรือไม่โดยดีความจากปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดของพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทาง

⁶ Lee, Everett S. **A Theory of Migration**. Retrieved. July 13th, 2019, from

<https://emigratcaportuguesa.files.wordpress.com/2015/04/1966-a-theory-ofmigration.pdf>, 1966

การย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว และกัมพูชา) ที่เข้ามาในประเทศไทยตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neo-classical Economic)

ในการศึกษาการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวทั้ง 3 ประเทศ คือ ลาว กัมพูชา และเมียนมา เข้ามายังประเทศไทยนั้น ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียกับประเทศไทยไม่น้อย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้คณะผู้ศึกษาได้นำทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neoclassical Economic) โดยยึดหลักการของกลุ่ม Macroeconomic model มาช่วยในการอธิบายเกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าว ดังนี้

Macroeconomic model เป็นการศึกษากระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของพื้นที่และความแตกต่างของโครงสร้างทางรายได้ระหว่างประเทศไทยกับประเทศทั้ง 3 ประเทศ (ลาว กัมพูชา และเมียนมา) ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง (North-South wage differential) เพื่อเป็นการชดเชยแรงงานที่ขาดภายในประเทศหนึ่งจากประเทศหนึ่ง ซึ่งเป็นการสร้างดุลยภาพของตลาดแรงงานระหว่างประเทศ ซึ่งเมื่อเทียบกระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไทย อยู่ในระดับที่มีการพัฒนามากกว่าทั้ง 3 ประเทศ โดยประเทศไทยมีการดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศให้เป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น ตั้งแต่มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) พลเมืองภายในประเทศไทยมีการศึกษามากขึ้น และพัฒนาเป็นแรงงานที่มีฝีมือมากขึ้น ทำให้ประเทศไทยขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือจำนวนมากทั้งในภาคการเกษตรกรรม งานรับจ้างทั่วไป งานประมง ฯลฯ ประเทศไทยจึงต้องนำเข้าแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าประเทศไทยและมีจำนวนแรงงานที่มากพอสมควร จนทำให้เกิดภาวะแรงงานส่วนเกินในประเทศต้นทาง และแรงงานเหล่านี้มักเป็นแรงงานไร้ฝีมือ รัฐบาลไทยจึงมีความต้องการที่จะนำเข้าแรงงานไร้ฝีมือเหล่านี้มาทดแทนแรงงานไร้ฝีมือภายในประเทศไทยที่ขาดแคลนไป ซึ่งแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ที่ทำการอพยพย้ายมาทำงานภายในประเทศไทยจะได้รับรายได้ที่มากกว่าการประกอบอาชีพที่ประเทศต้นกำเนิดของตนเอง ทำให้แรงงานต่างด้าวเหล่านี้หลั่งไหลเข้ามาหางานทำภายในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งให้เห็นว่า จากทั้ง 2 ปัจจัยที่กล่าวมาในข้างต้น กลายมาเป็นปัจจัยดึงดูด (Pull factors) ให้แรงงานต่างด้าวมีความต้องการที่จะเข้ามาทำงานภายในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น จากในอดีตจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2555) จำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายเพิ่มสูงขึ้นทุกปี แต่ทางรัฐบาลไทยก็ไม่ได้นิ่งนอนใจกับปัญหาเหล่านี้ มีการใช้อำนาจของรัฐที่มีอยู่ในการกำหนดกฎเกณฑ์/กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวในทุก ๆ มิติ เช่น นโยบายด้านการสาธารณสุข นโยบายด้านการปราบปรามอาชญากรรม นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม นโยบายค่าแรงขั้นต่ำของแรงงาน เป็นต้นรัฐบาลไทยจึงได้พยายามดำเนินนโยบายที่เข้าไปช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากแรงงานต่างด้าว เพื่อเป็นการประกันความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่พลเมืองชาติไทยให้มั่นใจได้ว่า จะไม่ได้รับอันตรายจากแรงงานต่างด้าวเหล่านี้

ดังนั้นการนำ Macroeconomic model มาใช้ในการวิเคราะห์ บ่งชี้ให้เห็นว่าระดับและหน่วยในการวิเคราะห์ (Level of Analysis) นั้น คณะผู้ศึกษาได้ทำการเลือกการวิเคราะห์ในระดับที่ 1 คือ Structural Level ของ Thomas Faist (1997)⁷ ที่ต้องพิจารณาจากปัจจัยทางการเมือง เช่น รูปแบบการปกครองที่แตกต่างกัน

⁷ T Faist. Trans nationalization in international migration: implications for the study of citizenship and culture. Ethnic and racial studies. 23. (2). (2000). pp. 189-222.

ระหว่างประเทศต้นทางกับประเทศปลายทาง แรงกดดันทางการเมืองของประเทศต้นทาง เป็นต้น รวมไปถึง การพิจารณาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต้นทางกับประเทศปลายทางร่วมด้วย การวิเคราะห์ ด้วย Macroeconomic model หากเลือกการวิเคราะห์ในระดับที่ 1 คือ การวิเคราะห์ระบบโลก (Analysis of world system) ของ Dirk Hoerder (1997)⁸ โดยดูจากแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตะวันตกเป็นหลัก ประเทศไทยมีความต้องการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นเช่นเดียวกับตะวันตก จึงต้องพยายามผลักดันให้ประเทศกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมให้ได้มากที่สุด ซึ่งประเทศไทยเองมีความพร้อมอยู่ในหลาย ๆ ด้าน เช่น การกักเงินจากต่างประเทศ พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการทำโรงงานอุตสาหกรรม พลเมืองที่สามารถเป็นแรงงานที่มีฝีมือป้อนเข้าสู่โรงงานจำนวนมาก มีตลาดการค้าการลงทุนที่เสรี มีการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยเช่นเดียวกับประเทศตะวันตก เป็นต้น ทำให้ประเทศไทยมีความได้เปรียบ และมีความพร้อมที่จะพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมมากกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ระดับการพัฒนา เศรษฐกิจและรายได้ของแรงงานภายในประเทศไทยจึงอยู่ในระดับที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน แรงงานต่างด้าวจากทั้ง 3 ประเทศ (ลาว กัมพูชา และเมียนมา) จึงมีความต้องการเป็นอย่างมากในการเข้ามาทำงาน ภายในประเทศไทย โดยแรงงานต่างด้าวเหล่านี้มีความคาดหวังว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน เมื่อได้เข้ามาทำงานภายในประเทศไทยและการวิเคราะห์ด้วย Macroeconomic model โดยเลือกการวิเคราะห์ใน ระดับที่ 1 คือ Macro Level ของ Brettell and Hollifield (2008)⁹ ที่เป็นการเลือกวิเคราะห์ที่เงื่อนไขของ โครงสร้าง (Structural conditions) ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดการย้ายถิ่น ได้แก่ ระบบการเมือง การควบคุมของรัฐ/ การใช้กฎหมาย และสภาพเศรษฐกิจ ของประเทศต้นทางกับประเทศปลายทางที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งเมื่อ ทำการวิเคราะห์ระดับและหน่วยในการวิเคราะห์จากทั้ง 3 นักคิดที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่า การใช้ Macroeconomic model ของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neoclassical Economic) นั้น อยู่ในระดับ เดียวกันทั้งหมด คือ การศึกษาที่ตัวโครงสร้างหลักๆ โดยเฉพาะโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจของประเทศต้น ทางและประเทศปลายทางที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการย้ายถิ่นฐานของแรงงานต่างด้าวของทั้ง 3 ประเทศ เพื่อเข้ามาทำงานภายในประเทศไทย

ผลกระทบของการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าว

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบที่ก่อให้เกิดผลดีทางด้านเศรษฐกิจประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศให้เป็น ประเทศอุตสาหกรรมมาตั้งแต่มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ทำให้รัฐบาลไทย ได้ปรับแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในประเทศให้มากขึ้น ด้วยการส่งเสริมให้ประชากรภายในประเทศได้ มีการศึกษาที่เป็นการฝึกอาชีพ พัฒนาฝีมือในด้านต่าง ๆ ได้มีนโยบายให้กระทรวงศึกษาธิการเปิดหลักสูตร โรงเรียนอาชีวศึกษา, วิทยาลัยเทคนิคและวิทยาลัยการอาชีพ ทั่วประเทศ ส่งผลให้ประชากรส่วนหนึ่งที่อยู่ใน

⁸ Dirk Hoerder. "Migrations and Belongings," in: *A World Connecting, 1870–1945*, ed. Emily Rosenberg Cambridge, MA: Harvard University Press. 2012.

⁹ Brettell, C., & Hollifield, J. F. *Migration theory: Talking across disciplines*. (New York: Routledge, 2008).

วัยที่กำลังจบการศึกษาช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้เข้าไปเรียนในหลักสูตรเหล่านี้เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในประเทศให้กลายมาเป็นแรงงานที่มีฝีมือมากขึ้น เพื่อป้อนเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่มีเพิ่มมากขึ้นในประเทศไทย ทำให้แรงงานไร้ฝีมือ เช่น ภาคเกษตรกรรม งานประมง งานปัดกวาดเช็ดถู งานรับจ้างทั่วไป งานก่อสร้าง ของประเทศไทยเกิดสภาวะการขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือขึ้นทันที ผู้ประกอบการภายในประเทศจึงมีความต้องการนำเข้าแรงงานต่างด้าวที่ไร้ฝีมือจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรม งานประมง และอื่น ๆ โดยผู้ประกอบการเหล่านี้ต้องไปแจ้งความประสงค์กับกรมการจัดหางานเป็นผู้ติดต่อหรือประสานงานกับประเทศเพื่อนบ้านที่ต้องการส่งแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานภายในประเทศไทย

อาชีพของประชากรของประเทศไทยมีอยู่อย่างหลากหลายอาชีพ แต่อาชีพหลัก ๆ คือ อาชีพที่เกี่ยวกับการทำเกษตรกรรม เมื่อลูก-หลานของเกษตรกรเริ่มได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นและเริ่มเข้าศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษา ทำให้ลูก-หลานของเกษตรกรเหล่านี้ ไม่ต้องการทำงานในภาคเกษตรกรรม เพราะถือว่าเป็นงานที่ต้องทำอย่างอดทน ลำบาก และเหน็ดเหนื่อย เมื่อลูก-หลานเหล่านี้ศึกษาจบหลักสูตรก็ไปประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างหรือแรงงานที่มีฝีมือตามโรงงานต่าง ๆ แรงงานในภาคเกษตรกรรมจึงขาดแคลน แรงงานต่างด้าวที่ไร้ฝีมือจึงต้องมารับจ้างทำงานในภาคเกษตรและภาคอื่น ๆ ที่มีความต้องการแรงงานไร้ฝีมือเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่แรงงานต่างด้าวเหล่านี้มักถูกกดขี่จากผู้ประกอบการเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าเป็นแรงงานที่เข้ามาอย่างผิดกฎหมายและยังมีปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ความกดดันไม่อยากจะกลับประเทศต้นกำเนิดของตน จึงต้องอดทนทำงานในประเทศไทยต่อไป แม้ว่าค่าจ้างที่ได้รับจะน้อยกว่าแรงงานที่ถูกกฎหมายภายในประเทศก็ตาม เป็นต้น ถ้าประเทศไทยไม่มีแรงงานต่างด้าวที่ไร้ฝีมือเหล่านี้เข้ามาทดแทนแรงงานภายในประเทศ อาจทำให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทยนั้นต้องติดขัดหรือหยุดชะงักลงได้ ผู้เขียนบทความฉบับนี้จึงมีข้อคิดเห็นว่าจะมีการพัฒนาประเทศให้เป็นอุตสาหกรรม ประเทศควรมีการพัฒนาภาคเกษตรกรรมควบคู่กันไป ด้วย โดยอุตสาหกรรมที่มีภายในประเทศควรเป็นอุตสาหกรรมที่มารองรับวัตถุดิบจากภาคเกษตรกรรมเช่นกัน ไม่ควรเป็นอุตสาหกรรมที่ทำลายภาคเกษตรกรรม เพราะประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม ดังนั้นภาคการผลิตทางอุตสาหกรรมและภาคผลิตทางเกษตรกรรมต้องพัฒนาควบคู่กันไป จึงจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตต่อไปได้อย่างยั่งยืน

ผลกระทบที่ก่อให้เกิดผลเสียทางด้านเศรษฐกิจ

จากการที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกของสหประชาชาติ (UN) ส่งผลให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามของกฎบัตรสหประชาชาติอย่างเคร่งครัด และต้องยึดหลักสิทธิมนุษยชนตามที่กฎบัตรสหประชาชาติกำหนดไว้เช่นกัน แรงงานต่างด้าวก็ถือว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่ง ดังนั้นต้องได้รับการคุ้มครองจาก “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน”¹⁰ เช่นกัน ซึ่งตรงกับคำกล่าวของ สุรพงษ์ กองจันทึก ประธานคณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนด้านชนชาติ ผู้ไร้สัญชาติ แรงงานข้ามชาติ และผู้พลัดถิ่น สภาทนายความยืนยันว่า แรงงานต่างด้าวต้องได้รับค่าแรงเท่ากับแรงงานไทย ไม่ว่าจะเข้าเมืองผิดกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นจากนโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 300

¹⁰ Kom Chad Luek. **Migrant worker in Thailand**. Retrieved Mar 5th, 2019, from <http://www.komchadluek.net/detail/20110719/103367/300%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%97%E0%B8%9C>. (in Thai), 2014.

บาท ของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร แรงงานต่างด้าวก็ต้องได้รับค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท เทียบเท่ากับแรงงานที่เป็นพลเมืองไทย แต่ทางรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ได้ออกมาประกาศว่าการดำเนินนโยบายนี้จะกระทำและช่วยเหลือทางรายได้กับแรงงานที่เป็นพลเมืองไทยเท่านั้น แรงงานต่างด้าวไม่มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์จากนโยบายนี้ ส่งผลให้ประเทศไทยกำลังทำการละเมิดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติในการเลือกปฏิบัติ แต่การโต้แย้งที่เกิดขึ้นก็ยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่าแรงงานต่างด้าวจะได้รับสิทธิประโยชน์จากนโยบายนี้หรือไม่ และรัฐบาลไทยจะมีทางออกอย่างไรกับเรื่องนี้ เพราะจากการที่รัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบายค่าแรง 300 บาทนี้ ทำให้ผู้ประกอบการต้องรับภาระในการจ่ายค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น โดยรัฐบาลก็ยังไม่มีนโยบายในการเยียวยาผู้ประกอบการอย่างชัดเจน แรงงานที่อยู่ในแรงงานต้องถูกผู้ประกอบการเลิกจ้างเป็นจำนวนมาก ผู้ประกอบการเริ่มหันไปพึ่งพาแรงงานต่างด้าวที่มีราคาถูกกว่าแรงงานภายในประเทศมากขึ้น และในบางโรงงานก็ต้องปิดตัวลงไปเนื่องจากไม่สามารถสู้กับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นได้ หันไปเปิดโรงงานในประเทศเพื่อนบ้านที่ใช้การลงทุนที่ต่ำกว่า เช่น เวียดนาม เป็นต้น ทำให้ประเทศเสียโอกาสในการขยายตัวทางเศรษฐกิจกับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และยังส่งผลเป็นอย่างมากกับอุตสาหกรรมขนาดเล็ก เช่น SME เป็นต้น ที่มีผลผลิตที่ต่ำกว่าภาคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีต้นทุนในการผลิตที่น้อย ทำให้การกำหนดราคาสินค้าเหล่านี้จึงต้องอยู่ในระดับที่สูงพอสมควร เพื่อให้คุ้มค่าในการผลิต เมื่อคิดราคากำไรที่ได้จากสินค้าเหล่านี้ก็ยังมีสัดส่วนที่น้อยเช่นกัน ทำให้ภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กจะต้องปิดตัวลงและในปัจจุบันธุรกิจเหล่านี้ก็เหลืออยู่เพียงไม่กี่แห่ง ซึ่งผลพวงอีกประการหนึ่งจากนโยบายค่าแรง 300 บาท ทำให้ตลาดมีการปรับราคาสินค้าเพิ่มขึ้นตามไปด้วย จากเหตุผลที่ผู้ประกอบการอ้างว่า ภาระหรือค่าใช้จ่ายในการขั้นตอนการผลิตมันเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องขึ้นราคาสินค้า ซึ่งให้เห็นว่า การดำเนินนโยบายค่าแรง 300 บาท ไม่ได้ช่วยแรงงานภายในประเทศอย่างที่รัฐบาลยิ่งลักษณ์อวดอ้างสรรพคุณไว้ในตอนหาเสียงเลือกตั้ง กลับกลายเป็นว่าค่าแรงเพิ่มขึ้นจริง แต่ค่าครองชีพก็เพิ่มขึ้นไปด้วย ดังนั้นนโยบายค่าแรง 300 บาท ไม่ได้ทำขึ้นมาเพื่อช่วยแรงงานภายในประเทศ แต่กลับช่วยให้แรงงานต่างด้าวทะลักเข้าสู่ประเทศไทยมากขึ้น เพราะผู้ประกอบการมีความต้องการแรงงานต่างด้าวที่มีราคาถูกมากขึ้น เพื่อนำเข้ามาทดแทนแรงงานไทยในภาคอุตสาหกรรม ถึงแม้ว่าแรงงานที่ทำงานอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรมจะต้องมีฝีมือและทักษะพอสมควรจึงจะปฏิบัติงานและควบคุมเครื่องจักรภายในโรงงานได้ แต่ถ้าผู้ประกอบการมีความฉลาดมากพอก็จะนำเข้าแรงงานต่างด้าวที่ไร้ฝีมือเข้ามาก่อน และพยายามสอนหรือฝึกทักษะในการควบคุมเครื่องจักรโดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ควบคุมดูแลอีกทีหนึ่ง ก็จะทำให้แรงงานต่างด้าวที่ไร้ฝีมือเหล่านี้สามารถทำงานได้เทียบเท่ากับแรงงานมีฝีมือ แต่ได้ค่าแรงที่ต่ำกว่าแรงงานมีฝีมือ โดยที่แรงงานต่างด้าวเหล่านี้มักจะไม่มีเรี่ยวแรงให้ผู้ประกอบการเพิ่มรายได้ให้แก่พวกเขา เพราะมันเป็นเรื่องที่ยากมากและเป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นระหว่างผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าวเองด้วย

ผลกระทบทางด้านการเมือง

ผลกระทบที่ก่อให้เกิดผลดีทางด้านการเมือง การอพยพย้ายถิ่นของประชากรในโลกมีมาตั้งแต่ในอดีต พวกเราสามารถเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ หรือชาติพันธุ์ต่าง ๆ เป็นไปอย่างเสรีโดยไม่ต้องมีบัตรหรือหลักฐานในการเดินทางใด ๆ ทั้งสิ้น แต่หลังจากช่วงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการนิยามคำว่า “รัฐและเขตแดนของรัฐ” ขึ้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เคยตกเป็นอาณานิคม

นิคมของเหล่ามหาอำนาจ ได้รับเอกราชและมีการขีดเส้นแบ่งเขตแดน เมื่อมีคำว่ารัฐและเขตแดนของรัฐ สิ่งที่มาคือการใช้อำนาจรัฐและการกำหนดกฎเกณฑ์/กฎหมายของรัฐ เพื่อบังคับใช้และดูแลความสงบเรียบร้อยให้แก่ประชาชนที่อยู่ภายในรัฐ ประชาชนที่เคยเดินทางไปมาหาสู่กันอย่างอิสระในอดีตจึงถูกแบ่งแยกออกเป็นคนละรัฐ/คนละสัญชาติในทันที¹¹ การเดินทางระหว่างประชาชนที่มีเขตแดนติดกันแต่เป็นคนละรัฐนั้น จะมีหลักฐานในการเข้าเมืองอย่างถูกต้องตามหลักกฎหมายของประเทศปลายทางเสมอ แต่ด้วยความเคยชินของประชาชนที่เดินทางไปมาหาสู่กันอย่างอิสระตั้งแต่อดีต ก็ยังใช้ความเคยชินเช่นเดิม ไม่ยอมปฏิบัติตามกฎระเบียบที่รัฐปลายทางได้กำหนดไว้ ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้มาอยู่ในสถานะที่เป็นบุคคลหลบหนีเข้าเมืองไปเป็นคนที่ทำผิดกฎหมายของรัฐปลายทาง รัฐปลายทางจึงมีอำนาจในการบริหารจัดการและลงโทษบุคคลเหล่านี้ได้

รัฐปลายทางได้สร้างและกำหนดกฎระเบียบในการขออนุญาตเดินทางเข้าเมืองไว้อย่างรัดกุมและหลายขั้นตอน ทำให้การขออนุญาตเข้าเมืองแต่ละครั้งเป็นไปอย่างยุ่งยาก, ใช้งบประมาณจำนวนหนึ่ง และใช้เวลานาน เพราะรัฐจะต้องทำการคัดกรองบุคคลเหล่านี้อย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อย (รักษาความมั่นคง) ให้แก่พลเมืองของรัฐเป็นสำคัญ แต่ด้วยความที่การขออนุญาตเข้าเมืองนั้นเป็นเรื่องยุ่งยาก, ใช้งบประมาณจำนวนหนึ่ง และใช้เวลานาน ทำให้บุคคลที่จะมาขออนุญาตเข้าเมืองส่วนใหญ่เลือกที่จะเดินทางเข้าเมืองมาแบบผิดกฎหมาย เพราะบริเวณเขตแดน/เส้นแบ่งระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมักเป็นพรมแดนตามธรรมชาติ คือ ภูเขา, ป่าไม้ และแม่น้ำ บุคคลเหล่านี้จึงอาศัยการเดินเท้าผ่านภูเขาและป่าไม้เข้ามายังประเทศไทย และเข้ามาหางานทำในเขตเศรษฐกิจ เช่น ตามโรงงานอุตสาหกรรม ร้านอาหาร เป็นต้น บุคคลเหล่านี้จึงเป็นบุคคลที่ทำการละเมิดอำนาจของประเทศไทย รัฐบาลไทยจึงต้องหาวิธีการดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อจำกัดและทำให้บุคคลเหล่านี้กลายมาเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมายให้ได้ โดยรัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบายให้ผู้ประกอบการนำแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายมาทำการขึ้นทะเบียนให้ถูกกฎหมาย เพื่อที่แรงงานต่างด้าวเหล่านี้จะได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เหมือนกับแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย เช่น สิทธิประกันสังคม เงินช่วยเหลือเยียวยาเกี่ยวกับบุตร การแจ้งเกิดบุตรของแรงงานต่างด้าว การให้การศึกษาของบุตร เป็นต้น¹² ซึ่งให้เห็นว่ารัฐบาลไทยได้ดำเนินตามหลักมนุษยธรรม ที่ให้ความเท่าเทียมกันระหว่างแรงงานภายในประเทศกับแรงงานต่างด้าว

รัฐบาลไทยได้ดำเนินการทำข้อตกลงร่วม (MOU) เรื่องการเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวกับ 3 ประเทศ คือ เมียนมา ลาว และกัมพูชา เพราะบุคคลที่หลบหนีเข้ามาทำงานในเมืองไทยส่วนใหญ่เป็นบุคคลมาจาก 3 ประเทศนี้ รัฐบาลไทยจึงแก้ไขด้วยการทำข้อตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงบทบาทอำนาจและหน้าที่ของรัฐในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อประเทศไทยเป็นสำคัญและรัฐบาลไทยก็ต้องออกนโยบายสาธารณะบางเรื่องเพื่อมาบริหารจัดการทรัพยากรภายในประเทศให้แก่ประชาชนที่อยู่ภายในประเทศด้วย

¹¹ Kom Chad Luek. **Migrant worker in Thailand**. Retrieved Mar 5th, 2019, from <http://www.komchadluek.net/detail/20110719/103367/300%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%97%E0%B8%91>. (in Thai), 2014.

¹² Adisorn Keadmongkol. **Focus to Turning point of Migrant worker's management policy: Policy and Aptitude**. Retrieved Mar 5th, 2019, from <http://prachatai.com/journal/2012/04/40139>. (in Thai), 2015.

เพราะแรงงานต่างด้าวได้เข้ามาแย่งชิงทรัพยากรภายในประเทศไปจากพลเมือง เช่น ที่อยู่อาศัย อาชีพ เป็นต้น ทำให้พลเมืองของรัฐไทยต้องแย่งชิงทรัพยากรเหล่านี้จากพวกแรงงานต่างด้าว รัฐบาลไทยจึงควรที่จะออกนโยบายในการบริหารจัดการที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวให้ชัดเจนและรัดกุมที่สุด

ผลกระทบที่ก่อให้เกิดผลเสียทางการเมือง

การที่มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยผิดกฎหมายเป็นจำนวนมากกระจายตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศโดยไม่ทราบจำนวนและที่พักอาศัยของแรงงานต่างด้าวทั้งหมดที่มีอยู่แท้จริงแต่มีการประมาณว่าแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่อยู่ในประเทศไทยน่าจะมีไม่ต่ำกว่า 2 ล้านคน ในขณะที่การบริหารแรงงานต่างด้าวยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรดังนั้นปัญหาแรงงานต่างด้าวจึงย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายผลักดันแรงงานต่างด้าวแต่ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะถึงแม้จะสามารถผลักดันคนต่างด้าวกลับไปได้ แต่ไม่นานคนเหล่านั้นก็เดินทางกลับเข้ามาในประเทศไทยอีกจากปัญหาการขาดแคลนแรงงานในประเทศไทยและความแตกต่างกันในทางเศรษฐกิจกลายเป็นปัจจัยดึงดูดแรงงานต่างด้าวล้นกลับเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายถึงแม้ว่าแรงงานต่างด้าวเหล่านี้จะเป็นประโยชน์และมีความจำเป็นสำหรับประเทศไทยอยู่พอสมควรก็ตามแต่จำนวนแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่ได้หลังไหลเข้ามามากมายทำให้เกิดปัญหาและเกิดผลกระทบต่าง ๆ ในประเทศไทยเป็นอย่างมากเช่น การก่ออาชญากรรม ปัญหาด้านสุขภาพ เป็นต้น

แรงงานต่างด้าวบางส่วนได้นำพาโรคต่าง ๆ หรือนำพาหะนำโรคใหม่ ๆ เข้ามาในประเทศไทยถึงแม้ว่าแรงงานต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายจะได้รับการตรวจสอบสุขภาพและค้นหาโรคจากหน่วยงานสาธารณสุขของจังหวัดและได้รับบัตรประกันสุขภาพแต่ก็มีจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายและไม่ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่ยังไม่ขึ้นทะเบียนกลุ่มนี้สร้างปัญหาและผลกระทบในด้านสาธารณสุขต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีความยากลำบากในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและการรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อันก่อให้เกิดผลกระทบในแง่ลบแก่สภาวะสุขภาพอนามัยต่อแรงงานต่างด้าว เช่นการแพร่ระบาดหรือการกระจายโรคติดต่อที่สำคัญจากรายงานการศึกษาเรื่องความต้องการจ้างแรงงานอพยพต่างชาติในประเทศไทยปี พ.ศ. 2546 – 2549 โดยสถาบันเอเชียศึกษา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยและสถาบันวิจัยประชากรและสังคมพบว่าแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายส่วนหนึ่งเป็นโรคติดต่อและเจ็บป่วยด้วยโรคที่ประเทศไทยเคยควบคุมได้แล้วมีการตรวจพบโรคต่าง ๆ เช่น มาเลเรีย วัณโรค เท้าช้าง ไข้เลือดออก โรคเรื้อนและไข้กาฬหลังแอ่น เป็นต้น ซึ่งหากไม่มีการควบคุมให้ดีแล้วอาจทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคเหล่านี้ในประเทศไทยอีกครั้งผลกระทบต่อรายจ่ายทางด้านสาธารณสุขหรืองบประมาณที่รัฐบาลไทยต้องเสียไปในการดูแลรักษาเหล่านี้ รัฐบาลไทยจะต้องแบ่งปันทรัพยากรของคนไทยในด้านการส่งเสริมสุขภาพการควบคุมดูแลและการป้องกันโรค เช่น บุคลากรทางการแพทย์อุปกรณ์เวชภัณฑ์ ค่าใช้จ่ายและเวลาในการออกติดตามในการแก้ปัญหาด้านสาธารณสุขของแรงงานต่างด้าว เป็นต้นโดยเฉพาะจังหวัดบริเวณชายแดน จะแบกรับภาระสูงมาก เนื่องจากจะมีผู้มาใช้บริการต่อวันในจำนวนที่สูงมาก ทั้งที่เป็นแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย และยังมีการลักลอบของคนที่อยู่บริเวณชายแดนจำนวนมากที่ชอบลักลอบเข้มารักษายาบาลในสถานพยาบาลของไทย โดยคนเหล่านี้มักอ้างว่าเดินทางมาง่ายและหมอในเมืองไทยเก่ง ทำให้จำนวนผู้ป่วยที่เข้รักษาในสถานพยาบาลของรัฐไทยที่อยู่บริเวณชายแดนมีจำนวนเพิ่ม

มากขึ้นทุกปี และส่วนใหญ่แล้วบุคคลเหล่านี้เมื่อทำการเข้าตรวจโรคหรือนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลของรัฐไทยจนอาการดีขึ้นก็จะทำการหลบหนีออกจากโรงพยาบาล เนื่องจากไม่มีเงินจ่ายค่ารักษาพยาบาล ค่าเสียหายทางการแพทย์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นรัฐบาลไทยจึงต้องรับภาระจัดหาเงินงบประมาณจากส่วนกลางแบ่งไปช่วยงบประมาณทางด้านกระทรวงสาธารณสุขอยู่บ่อยครั้ง

ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ผลกระทบที่ก่อให้เกิดผลดีทางด้านสังคมและวัฒนธรรม นับตั้งแต่มีการสถาปนารัฐชาติในรูปแบบใหม่อย่างเช่นในปัจจุบันนั้น แต่ละรัฐ แต่ละพื้นที่ของโลกก็ไม่นิยมนำให้มีการอพยพไปยังดินแดนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการไปเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ หากิจการงานทำ หรือหนีภัยอันตรายต่าง ๆ ได้อย่างตามใจชอบเหมือนในอดีต¹³ ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าในประวัติศาสตร์โลกนั้นผู้คนมีการอพยพ เคลื่อนย้ายถิ่นฐานไปมาในดินแดนต่าง ๆ อยู่เสมอๆ แสวงหาดินแดนที่เหมาะสมแก่การตั้งถิ่นฐาน ก็จะตั้งที่แห่งนั้นเป็นบ้าน เป็นหมู่บ้าน เป็นชุมชนใหญ่ๆ เป็นแคว้น และกลายเป็นรัฐในที่สุด แต่ในปัจจุบันนั้นทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไป การกระทำดังกล่าวไม่สามารถเกิดขึ้นได้อีก เพราะ แต่ละแคว้น แต่ละรัฐย่อมมีเขตแดนเป็นของตนเอง ประชากรทรัพยากรต่าง ๆ รวมไปถึงอำนาจอธิปไตยของรัฐนั้น ๆ ที่ยอมให้อำนาจของรัฐ/บุคคลอื่นลุล้ำเข้ามาในดินแดนของตนได้ "สัญชาติ" จึงมีความสำคัญ และมีบทบาทเพิ่มขึ้นจากในอดีต การอพยพย้ายถิ่นของคนได้ทำให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างคนที่เกิดทางมากับคนที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ อยู่แล้ว ซึ่งเรียกว่า "Ethnicization" โดยวัฒนธรรมที่ต้องปรับตัวมากที่สุด คือ วัฒนธรรมที่มาจากบุคคลที่ทำการย้ายถิ่นฐานมายังรัฐปลายทาง หรือกระบวนการปรับตัวเข้าสู่สังคมใหม่ของผู้อพยพ โดยการผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมแบบแผนทางวัฒนธรรมดั้งเดิมจากถิ่นเก่ากับประเพณีและวิถีชีวิตในถิ่นใหม่ เป็นการปรับค่านิยมทางความคิดที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่ เมื่อบุคคลนั้นอยู่อาศัยในรัฐปลายทางเป็นระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น บุคคลนั้นก็จะทำการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติตนเองไปอย่างไม่รู้ตัว เช่น วัฒนธรรมการกิน ค่านิยมทางความคิด ประเพณีบางอย่าง เป็นต้น จากการที่ไทยมีแรงงานต่างด้าวจาก 3 ประเทศเพื่อนบ้าน (ลาว เมียนมา และกัมพูชา) เป็นจำนวนมาก ทำให้ภายในประเทศไทยมีวัฒนาอารามในแบบฉบับตามประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 3 ประเทศที่กล่าวมาในข้างต้น และสถานที่เหล่านี้ก็ไม่ได้มีการปิดกั้น/ห้ามคนภายนอกเข้าเยี่ยมชม ทำให้พลเมืองไทยได้เรียนรู้และศึกษาวัฒนธรรมของพวกแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ไปในตัว

ผลกระทบที่ก่อให้เกิดผลเสียทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

การมีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายจำนวนมากทำให้เกิดการแย่งงานกันเองระหว่างแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายด้วยกันและยังเข้ามาแย่งงานกับแรงงานภายในประเทศไทยบางส่วนอีกแรงงานต่างด้าวบางส่วนก็เกิดสภาวะการว่างงาน จึงพยายามดิ้นรนด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้ตนเองหรือครอบครัวอยู่รอดทำให้เกิดการลักทรัพย์ในชุมชนต่าง ๆ ที่มีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายอาศัยอยู่มากเมื่อไม่มีงานให้ทำแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ก็จะเกิดภาวะทางจิต คือ อาการเครียด ทำให้ต้องไปพึ่งพึ่งยาเสพติดเพื่อให้ตนเองรู้สึกผ่อนคลายเวลาที่รู้สึกเครียด และบ่อยครั้งมีการทะเลาะวิวาทจากการดื่มสุราก็คนไทยบางส่วนเกิดความหวาดระแวงและ

¹³ Wongkritsan Janthira. Relationship of Migrant worker's rights certification and Security of Immigrated state. Retrieved Mar 5th, 2019, from <http://www.learners.in.th/blogs/posts/466125>. (in Thai), 2014.

หวาดกลัวภัยจากการที่แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่อยู่ในชุมชน นอกจากนี้สิ่งที่เกิดขึ้นกับชุมชนอีกประการที่เห็นได้ชัดเจน คือปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีขยะมากทำให้บริเวณชุมชนเกิดความสกปรก เสื่อมโทรม ซึ่งเป็นบรรยากาศที่ไม่น่าอยู่และน่าดูเป็นอย่างมาก เกิดจากความไม่มีระเบียบของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ปัญหาการลักลอบเข้าเมือง การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะ เมียนมาลาวและกัมพูชาที่เข้ามาในประเทศไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปีจากสถิติผู้ต้องขังชาวต่างชาติที่ถูกจับเนื่องจากเข้าเมืองผิดกฎหมายหรือกระทำความผิดในคดีต่าง ๆ และกำลังรอการส่งกลับหรือผลักดันออกนอกประเทศในแต่ละปีนั้นมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นปัจจุบันคาดว่า มีผู้ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายที่ยังไม่มาจดทะเบียนประมาณ 1 – 1.5 ล้านคนโดยครึ่งหนึ่งของคนกลุ่มนี้เป็นผู้หญิงและเด็กที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์¹⁴ ปัญหาด้านการศึกษาโอกาสในการศึกษาของเด็กในครอบครัวแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่จะได้รับการศึกษามีอยู่ 2 ลักษณะคือ การศึกษาจากชั้นเรียนที่ไม่เป็นทางการที่จัดขึ้นกันเองในกลุ่มแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย และการได้เข้าเรียนในสถานศึกษาของไทยแต่การที่ลูกของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเหล่านี้ จะได้รับการศึกษาเหมือนเด็กไทยนั้นเป็นไปได้ยาก เนื่องจากสถานศึกษาหลายแห่งอ้างว่าเด็กไม่มีสัญชาติไทยขณะเดียวกันการเปิดโอกาสให้เด็กต่างด้าวเข้าสู่ระบบการศึกษาของไทยก็จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางการศึกษาของเด็กไทยด้วย

ดังนั้น ปัญหาในเรื่องคนต่างด้าวจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ทำให้เกิดประเด็นคำถามสำคัญในการทำทนายรัฐบาลแต่ละยุคสมัยในการเข้ามาจัดการอย่างจริงจังว่าแรงงานต่างด้าวนั้นได้สร้างผลกระทบอะไรให้กับประเทศไทยบ้าง แรงงานต่างด้าวในประเทศไทยควรจะมีสัดส่วนเท่าใด จึงเหมาะสมกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม การบริการ ธุรกิจและครัวเรือน และผลกระทบด้านบวกและด้านลบของแรงงานต่างด้าวเชิงเปรียบเทียบที่สร้างมูลค่าหรือลดมูลค่า ทางผลประโยชน์ของประเทศเป็นเช่นใด ทั้งนี้เพราะปัญหาของการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว เป็นปัญหาเชิงระบบที่มีความซับซ้อน เกี่ยวกับผลประโยชน์ชาติในระยะปัจจุบันและในระยะยาว เกี่ยวกับมิติต่าง ๆ ประเทศและพัฒนาการของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรในภูมิภาคอาเซียน ทั้งยังเกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐและภาคเอกชนหลายฝ่าย หลายหน่วยที่จะต้องมาแก้ปัญหาาร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

Adisorn Keadmongkol. **Focus to Turning point of Migrant worker's management policy: Policy and Aptitude**. Retrieved Mar 5th, 2019, from <http://prachatai.com/journal/2012/04/40139>. (in Thai), 2015

Adisorn Keadmongkol. **Focus to Turning point of Migrant worker's management policy: Policy and Aptitude**. Retrieved Mar 5th, 2019, from <http://prachatai.com/journal/2012/04/40139>. (in Thai), 2015.

¹⁴ Ardun Ratso. **The effect of public health in migrant worker; research only Phuket case**. Retrieved Mar 5th, 2019, from http://graduate.pkru.ac.th/Abstract/development%20strategies/abstract45_adon.html. (in Thai), 2009.

Ardun Ratso. **The effect of public health in migrant worker; research only Phuket case**

Brettell, C., & Hollifield, J. F. **Migration theory: Talking across disciplines.** (New York: Routledge, 2008).

Dirk Hoerder. **"Migrations and Belongings,"** in: **A World Connecting, 1870–1945**, ed. Emily Rosenberg Cambridge, MA: Harvard University Press. 2012.

Kom Chad Luek. **Migrant worker in Thailand.** Retrieved Mar 5th, 2019, from

<http://www.komchadluek.net/detail/20110719/103367/300%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%97%E0%B8%9C>. (in Thai), 2014.

Lee, Everett S. **A Theory of Migration.** Retrieved. July 13th, 2019, from

<https://emigratecaportuguesa.files.wordpress.com/2015/04/1966-a-theory-ofmigration.pdf>, 1966.

Office of Foreign Workers Administration in Department of employment. **Summary in 2562 B.E. of foreign workers administration and management in Thailand.** Retrieved. July 13th, 2019, from <https://www.doe.go.th/alien> (in Thai)

Office of Foreign Workers Administration in Department of employment. (2019). **Summary in 2562 B.E. of foreign workers administration and management in Thailand.** Retrieved. July 13th, 2019, from <https://www.doe.go.th/alien> (in Thai) Retrieved Mar 5th, 2019, from http://graduate.pkru.ac.th/Abstract/development%20strategies/abstract45_adon.html. (in Thai), 2009.

Santhat Sermisri. **Social-Class Demographic. Nakhon Pathom: The Department of Social Science**, Faculty of Social Science and Humanity, Mahidol University. 1996.

T Faist. **Trans nationalization in international migration: implications for the study of citizenship and culture.** Ethnic and racial studies. 23. (2). (2000). pp. 189-222.

Wongkritsanant Janthira. **Relationship of Migrant worker's rights certification and Security of Immigrated state.** Retrieved Mar 5th, 2019, from <http://www.learners.in.th/blogs/posts/466125>. (in Thai), 2014.